

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Torek, 29. avgust 2017 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpišujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

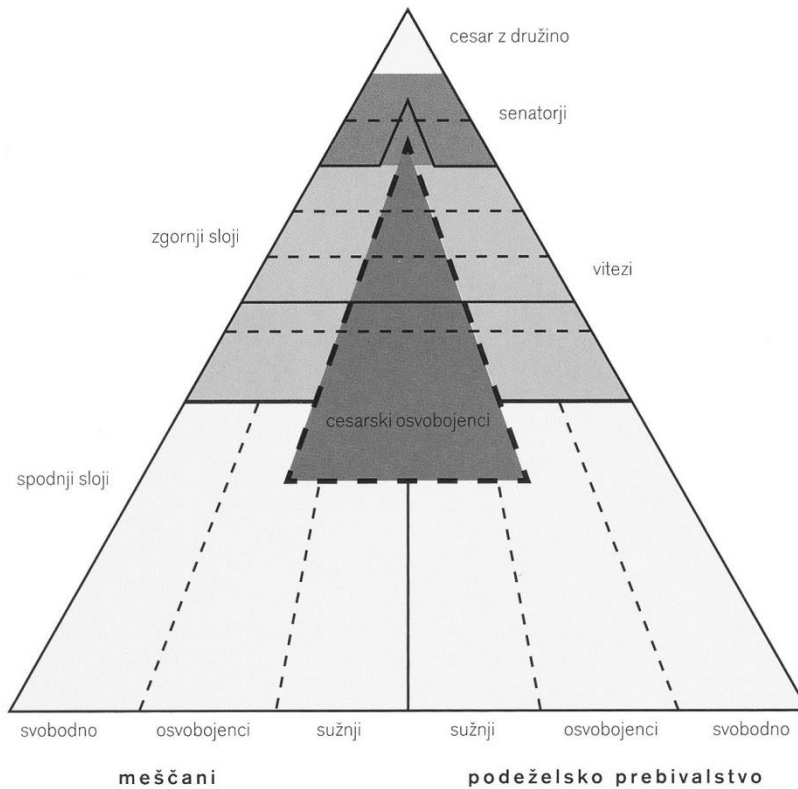
Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 1 prazno.

1. Družbene različnosti in neenakosti

Vir 1

Družbena struktura v dobi cesarstva

(Vir: Brodnik, V., in drugi (2009): Zgodovina 1, DZS, Ljubljana, str. 224)

1.1. Kateri sistem družbene slojevitosti je prikazan v viru 1?

_____ (1)

Kakšen je družbeni status v predstavljenem primeru?

_____ (1)

Navedite še dve značilnosti v viru 1 predstavljenega sistema družbene slojevitosti.

Prva značilnost: _____

_____ (1)

Druga značilnost: _____

_____ (1)

(1)
(4 točke)

1.2. Opišite obliko družbene slojevitosti, ki ni predstavljena v viru 1.

Izbrana oblika družbene slojevitosti: _____

Opis družbene slojevitosti: _____

(2 točki)

1.3. Pojasnite en razlog, zakaj se družbena slojevitost ohranja in utrjuje.

(2 točki)

1.4. Pojasnite vpliv enega dejavnika, ki kljub formalno zagotovljeni enakosti možnosti otežuje gibljivost med družbenimi razredi.

Navedba dejavnika: _____

(1)

Pojasnitev vpliva izbranega dejavnika: _____

(1)
(2 točki)

1.5. Ljudje, ki živijo v podobnih družbenih okoliščinah, razvijejo podoben pogled na svet, okus, vrednotni sistem, način izražanja, socialne veščine, način potrošnje, način preživljanja prostega časa itd. Kako imenujemo opisani pojav? Obkrožite pravilno rešitev.

A Socialni status.

B Reprodukcija elit.

C Kulturni kapital.

D Družbeni sloj.

(1 točka)

Vir 2

»V klub se nihče ne včlani zgolj zaradi – sicer prelepih – športnih igrišč. V njem je mogoče igrati tenis, plavati ali uživati v nedeljskem kosilu. Veličastna enklava, ki jo neguje in vzdržuje 119 uslužbencev, ponuja še nekaj neprecenljivega; je skrbno varovan kraj, kjer člani uživajo v družbi sebi enakih [...]«

(Lanez, E., in Montclos, V. (2015): Klub klubov, Global, marec 2015, str. 16)

- 1.6. Način preživljanja prostega časa je ena od značilnosti življenjskega sloga, iz česar lahko sklepamo o statusu posameznika. Kako imenujemo take značilnosti?

(1 točka)

- 1.7. Predstavite pozitivni in negativni vidik delovanja socialnih omrežij.

Pozitivni vidik: _____

(1)

Negativni vidik: _____

(1)
(2 točki)

- 1.8. Poimenujte sociološkega teoretika, ki je trdil, da se družba deli na razred lastnikov proizvodnih sredstev (vladajoči razred) in razred nelastnikov (podrejeni razred).

(1 točka)

Vir 3

»Clennona Kinga, črnega študenta, ki se je leta 1958 vpisal na Univerzo v Misisipiju, so prisilno strpali v duševno bolnišnico. Predsedujoči sodnik je razsodil, da je črnc gotovo bolan, če misli, da bi se lahko vpisal na univerzo v Misisipiju.«

(Harari, J. N. (2014): Sapiens. Kratka zgodovina človeštva, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 150–151)

- 1.9. Na podlagi katerega dejavnika je bila diskriminirana oseba, predstavljena v viru 3?

(1 točka)

1.10. Nekateri sociologi trdijo, da je revščina lahko funkcionalna. Navedite dva razloga, ki potrjujeta to trditev.

Prvi razlog: _____

_____ (1)

Drugi razlog: _____

_____ (1)
(2 točki)

1.11. Predstavite prevladujoči družbeni položaj starostnikov v sodobnih družbah.

(2 točki)

2. Delo, moderne družbene organizacije in prosti čas

2.1. Opredelite delo in prosti čas.

Delo: _____

(1)

Prosti čas: _____

(1)
(2 točki)

2.2. Navedite in pojasnite dva razloga pomembnosti zaposlitve za posameznika.

Navedba in pojasnitev prvega razloga: _____

(2)

Navedba in pojasnitev drugega razloga: _____

(2)
(4 točke)

2.3. Navedite avtorja, ki govori o odtujitvi (alienaciji) dela.

(1 točka)

2.4. Kaj so sindikati in kateri je temeljni cilj njihovega delovanja?

Sindikati: _____
(1)

Cilj: _____

(1)
(2 točki)

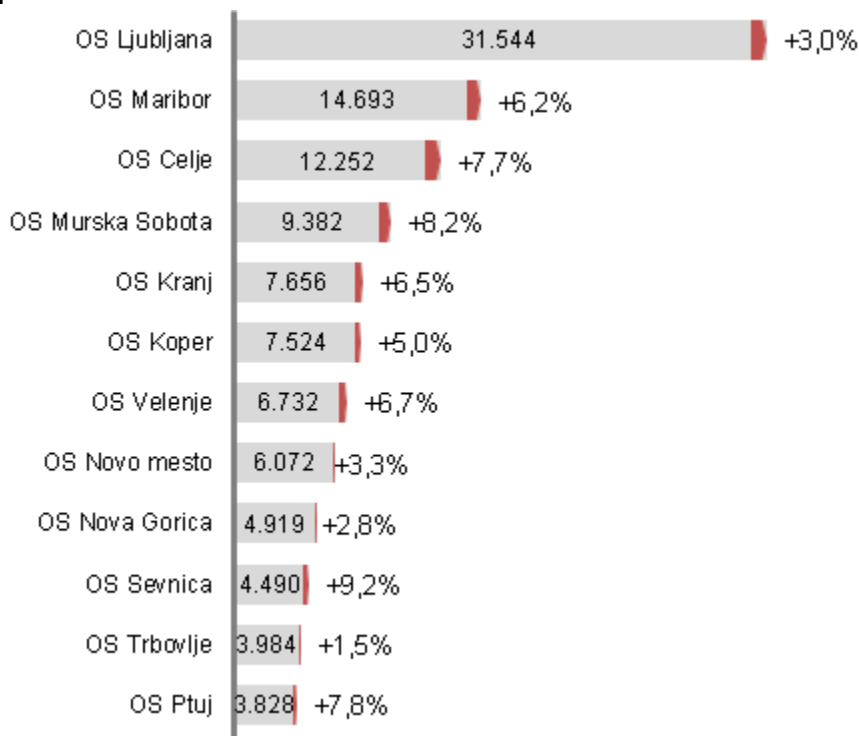

2.5. Kateri sta dve najpomembnejši sredstvi za doseg ciljev sindikata?

Prvo sredstvo: _____ (1)

Drugo sredstvo: _____ (1)
(2 točki)

Vir 1

Registrirana brezposelnost po območnih službah Zavoda, (december 2015/november 2015)

(http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost. Pridobljeno: 10. 2. 2016.)

2.6. Vir 1 prikazuje registrirano brezposelnost po območnih službah Zavoda RS za zaposlovanje. Poleg tega načina uporabljajo tudi metodo ILO. Predstavite način ugotavljanja brezposelnosti s to metodo.

Predstavitev: _____

(3 točke)

2.7. Katere vrste brezposelnosti glede na vzrok brezposelnosti poznamo?

Prva vrsta brezposelnosti: _____ (1)

Druga vrsta brezposelnosti: _____ (1)

Tretja vrsta brezposelnosti: _____ (1)
(3 točke)

2.8. Predstavite značilnosti ene vrste brezposelnosti.

Izbrana vrsta brezposelnosti: _____

Predstavitev: _____

(2 točki)

2.9. Pojasnite pojem »instrumentalni odnos do dela«.

(1 točka)

3. Religija in verovanjski sistemi

3.1. Razložite religijsko (versko) ravnanje kot eno od sestavin religije.

(3 točke)

3.2. Navedite še štiri druge sestavine religije.

Prva sestavina: _____

Druga sestavina: _____

Tretja sestavina: _____

Četrta sestavina: _____

(2 točki)

3.3. Navedite dve univerzalni religiji in tri značilnosti tega tipa religij.

Navedba dveh univerzalnih religij: _____

(1)

Prva značilnost: _____

(1)

Druga značilnost: _____

(1)

Tretja značilnost: _____

(1)

(4 točke)

3.4. Ob upoštevanju njihove razširjenosti poleg univerzalnih religij poznamo še

_____ religije.

(1 točka)

Vir 1

Kljub temu so bile na večer pred revolucijo (mišljena je francoska revolucija leta 1789 – op. a.) vse evropske družbe še zmerom konfesionalne. Povsod je bila religija tesno sprepletena z življenjem v družbi, povezala se je z oblastjo in jo upravičevala, bila je zraven pri vseh kolektivnih dejavnostih in vladala je tako družbenemu življenju kakor zasebnemu vedenju. V ta sistem je francoska revolucija zasekala razpoko, in ta se odtlej ni več zaprla, ampak se je vseskozi samo še povečevala.

(Rémond, R. (2005): Religija in družba v Evropi, Založba /*cf., Ljubljana, str. 15)

3.5. Kako sociološko imenujemo proces, ki se je glede na vir 1 začel s francosko revolucijo?

_____ (1 točka)

3.6. Predstavite, kako se ta proces kaže.

Na ravni družbe/države: _____

_____ (2)

V verovanju posameznikov: _____

_____ (2)
(4 točke)

3.7. Pojasnite pojem »nova religijska gibanja«.

_____ (3 točke)

OBRNITE LIST.

3.8. Kratko predstavite enega od pojavov, ki ga opredeljujemo kot sekularno religijo.

(2 točki)

4. Identiteta in kultura

4.1. Predstavite sociološko (in antropološko) razumevanje kulture.

(2 točki)

4.2. Kaj pomeni trditev, da je človekovo okolje pretežno »kultivirano«?

(2 točki)

Vir 1

»Meje mojega jezika so meje mojega sveta.«
Ludwig Wittgenstein

Beseda manawa v maorskem jeziku pomeni srce in hkrati čustveni center. Ponekod predstavlja tudi središče znanja, moči ter mentalne in fizične sposobnosti. V maorski tradiciji so besede, ki označujejo človeške dele telesa, pogosto uporabljali tudi za poimenovanje naravne krajine. Poznavalci maorskega jezika pravijo, da se skozi jezik razkriva pogled na človeka in njegovo enotnost z naravo, ki je značilen za maorsko kulturo in tradicijo.

Jezik je okvir, skozi katerega opazujemo in mislimo svet okoli sebe. O pomenu jezika v razumevanju človeka in družbe so pisali številni jezikoslovci, antropologi, sociologi in humanisti. Med najbolj znanimi je vsekakor Wittgensteinova misel »meje mojega jezika so meje mojega sveta«. Kljub različnim kritikam jezikovne teorije je v času, ko ljudje iščejo alternative, v času, ko postaja medosebna komunikacija ključna za družbene spremembe, vredno ponovno razmisliti o povezavi med jezikom in razumevanjem sveta.

(Vodopivec, B. (2013): Meje mojega jezika so meje mojega sveta, Objektiv, 9. 3. 2013, URL: <https://www.dnevnik.si/1042580099>. Pridobljeno: 17. 2. 2016.)

4.3. Kako se ohranja in prenaša kultura kot simbolni svet?

(2 točki)

4.4. V različnih jezikih je zmožnost sporočanja pomenov in izražanja vednosti, čustev in občutkov različna? Razložite, zakaj je tako. Lahko si pomagate z virom 1.

(2 točki)

4.5. Opredelite simbole in predstavite njihovo vlogo v kulturi.

Opredelitev simbolov: _____

 (1)

Vloga simbolov v kulturi: _____

 (2)
 (3 točke)

4.6. Družbene vrednote so pomemben del kulture. Opredelite vrednote in pojasnite, zakaj v globaliziranem svetu postajajo vrednote v različnih družbah vse bolj podobne.

Opredelitev vrednot: _____

 (1)

Pojasnitev podobnosti vrednot v globaliziranem svetu: _____

 (2)
 (3 točke)

Vir 2

[...] množični protesti proti Svetovni trgovinski organizaciji konec leta 1999 so se morali zgoditi v ZDA, da so dosegli takšno odmevnost. Ko je več desettisoč glava množica preprečila pomemben sestanek ene osrednjih institucij globalne kapitalistične mašine, je bil to hud udarec za deželo, kjer so desetletje pred tem razglasili konec zgodovine, ki naj bi se iztekla v čudovito, nenadkriljivo obdobje liberalne demokracije v navezavi s tržno ekonomijo. Ko so mediji podobe obsednega stanja v Seattlu, brutalne policije, prestreljenih demonstrantov in skrušenih uradnikov Svetovne trgovinske organizacije prenesli v javnost, je bil to hud udarec za spolirano podobo Amerike. Za podobo, ki nas prepričuje, da vsakdo lahko uspe, če se le dovolj potruji. Čeprav so podobni protesti bolj ali manj stalnica v drugih delih sveta, še več, tudi bolj množični in odločni so, pa se imamo prav dogodkom v Seattlu zahvaliti, da je pojem "nasprotniki globalizacije" postal del pop kulture.

(<http://www.ljudmila.org/anarhiv/Svojtok/zgodilo.html>. Pridobljeno: 10. 2. 2016.)

- 4.7. Odpor zoper globalizacijo je razviden iz protiglobalizacijskih idej in gibanj za njihovo uresničitev. Predstavite dva problema globalizacije, zoper katera so usmerjeni protiglobalizacijske ideje in gibanja.

Prvi problem: _____

_____ (2)

Drugi problem: _____

_____ (2)
(4 točke)

- 4.8. Pojasnite, zakaj ima v vseživljenjskem procesu socializacije poseben pomen primarna socializacija.

_____ (2 točki)

Prazna stran